

Odavan Isten dicsősége...

Lekció: Mt 27,31-50/Textus: 1Sám 4

2017. október 1.

A gyermek születése, Izraelben különösen egy fiúgyermek születése mindig öröm. A fiú Isten népe történetének ezen a pontján a lehető legnagyobb fájdalmat és tragédiát hordozza: Íkábod, azaz odavan Izrael dicsősége. Elment, tovább állt, eltávozott közülünk az Úr; elhagyott bennünket Isten. Fiú született, igen - de idő előtt; anyja a sírban, népe megalázva, népe Istene elfordult, és minden, minden kilátástalan.

Pedig Izrael története Isten jelenlétének a története. E jelenlét, isteni dicsőség nélkül értelmezhetetlen Izrael léte. Izraelt Isten az egyiptomi rabszolgaságból, a biztos pusztulásból hozta ki. Nem maguknak vívták ki a szabadságot; az Úrhoz kiáltottok, és Isten eljött, elérkezett, meglátogatta őket, jeleket és csodákat tett, amellyel megrendítette a Fáraó hatalmát. Majd szabadulást szerzett, kivette a népet a halálból a Vörös-tengeren keresztül, amit ő nyitott meg. Később megjelent a népnek a Hóreb hegyen, a pusztában, és szövetséget kötött velük. Ti az én népem lesztek, én a ti Istenetek. Ahogy engem szolgáltok, ahogy velem éltek ebben a szövetségben, általatok megismer majd engem a föld minden népe. De Izraelnek nincs országa, földje, otthona. Isten azonban jelen van; felhő- és tűzszlopban kíséri a népet, amelyet bevezet Kánaán földjére. Józsué idején megerősítik a szövetséget, hogy az Úrnak engedelmeskednek. A Bírák korában sokszor elfordulnak Istentől, és mélyre süllyednek. De Isten jelen van, újra és újra megtérésre hívja őket. Így jutunk el abba a korba, amelybe Sámuel könyve vezet minket. A silói szentélyben zajlik az istentisztelet, Isten ott van jelen népe között. De mi történt, mi történehetett, hogy egy gyermek születése súlyos ítéletet, Isten jelenlétének eltávozását jelzi?

A mai szentírási szakasz ebbe enged betekintést. A Szentlélek arra figyelmeztet minket, hogy Isten jelenléte nem olcsó, felszínes, garantált jelenlét. Isten szabad, aki megvonhatja magát tőlünk. Nos, ez nem könnyű üzenet nekünk, de nem tehetjük, hogy ne tekintsünk bele.

1. Megteheti-e Isten, hogy nincs jelen?
2. A "garantált jelenlét" megértése
3. Hogyan van jelen hűségesen az, aki bármikor elmehet?

1. Megteheti-e Isten, hogy nincs jelen?

Akár hívők vagyunk, akár nem, Istentől azt várjuk, hogy jelen legyen. Ez az ő dolga; ezért Isten. Legyen ott, legyen elérhető, legyen segítségére az embereknek. Különös, hogy milyen mélyen belé van ez írva az emberbe. Számos magát nem hívőnek valló ember számonkéri Istent (vagy a keresztényeket Isten miatt): Miért nem volt ott Isten? Hogyan engedhette ezt? Miért nem akadályozta meg - ha egyáltalán van? És persze ebből az következik, mondják ilyenkor felháborodva, hogy Isten nincs; és igen dühösek, vagy keserűek. De ha Isten nincs, akkor miért van, hogy az ember dühös rá, vagy hogy keserű? Azután lecsillapodik a haragja, de csak azért, hogy egy újabb alkalommal újra kifakadhasson: hát nem hiszem, hogy ez megtörténhet, nincs Isten! Persze, de már megmondtad korábban is, hogy nincs, akkor most miért csodálkozol, vagy miért háborogsz? Miért nem fogadod el, hogy nincs, nincs jelen, és dolgok csak úgy történnek, és teljesen normális, hogy nincs jelen egy Isten, aki bármit is tenne? Azért, mert *Istennek lennie kell, és Istennek jelen kell lennie*. Ez a munkaköri leírása, akkor is ha nincs. Grace Davie angol vallásszociológus állítja, hogy miközben Európában kiürülnek a templomok, és úgy tűnik, győzelmet ül a szekularizáció, valójában létezik egy általa "helyettesítő vallásosságnak" nevezett jelenség. Sokan egyáltalán nem járnak templomba, de azt elvárják, hogy az egyház legyen ott, amikor szükségük van rá, szolgáltasson, esetleg néha szólaljon meg. Nincs közöm hozzá, de legyen ott. Mintha sokan valahogy így lennének Istennel is: nem sok dolgom van veled, de legyen ott. Legyen jelen, legyen elérhető. *És ha ez így van, megteheti-e Isten, hogy nincs jelen?* Vagy másképpen fogalmazva: Ha Isten elmegy, eltávozik, akkor már nem Isten? Hiszen definíció szerint ő mindig jelen van.

Másképpen, de ugyanez a kérdés vetődik fel azoknak is, akik azt mondjuk, hogy elkötelezett hívő emberek, Jézus követői, Isten népének saját döntésünk alapján részese vagyunk. Mert könnyen mondjuk a nem hívőnek, hogy ne gondold, hogy Isten dolga az, hogy mindig jelen legyen (neked, hiszen te nem

hívó vagy...), de közben azt gondoljuk (összedörzsölve a tenyerünket), hogy nem úgy van ez velünk. Mert hiszen nekünk jár - ha már hívókké lettünk, nem? - hogy ő jelen van. Hát nem ez az evangélium, az örömhír? Nem ez a történetünk, a tapasztalatunk: távol voltam, sötétségben voltam, Isten nélkül voltam, ellenséges voltam, de valamilyen egészen különleges és személyes módon az Úr elkezdett közeledni, szívem szemeit nyitogatni, önmagához szeretgetni, amíg felismertem, hogy Krisztusban önmagát adta értem, és megváltott szeretetéből. És amikor ennek fényessége rám ragyogott, betöltött a Szentlélek, és onnantól tudom, örökké tudom, hogy soha nem hagy el. Nem ez a történetünk? Nem ez a hitünk? De igen. Ugyanakkor, vajon nem ugyanazzal találjuk magunkat szemben, mint amiről az előzőekben beszéltem? Isten munkaköri leírása, hogy jelen van. Ez a dolga. *És ha ez így van, megteheti-e Isten, hogy nincs jelen?* Nem! - válaszoljuk. (Ez különben is Ószövetség... tesz hozzá többen.)

2. A "garantált jelenlét" megértése

A történet abba ad betekintést, amikor Izrael népe is a "garantált jelenlétben" bízik. Az első ütközetben Izrael vereséget szenved. Nem olvasunk hadászati elemzésről, annál szembe tűnőbb viszont a teológiai reflexió: *"Miért veretett meg ma bennünket az Úr a filiszteusokkal?"* A kérdés fontos: nem (csak) a filiszteusokkal van dolgunk, hanem (végső értelemben) az Úrral. Mi történt, hova lett Isten? Gyors megoldást találnak a helyzetre: *"Hozzuk el ide Silóból az Úr szövetségládáját, jöjjön közénk, és szabadítson meg bennünket az ellenség kezéből."* A szövetség láda helye a szentélyben (később a templomban) volt. Az Istennel való szövetség ládája jelképezi az Istennel való kapcsolat szívét: ott lakik Isten a népe között. A láda, a tetején a faragott kérubokkal az a hely, ahol Isten trónol - miközben ő nyilván a mennyben van -, ahol Isten megjelenik népe között. Próbáljuk megérteni, mi zajlik itt. Vereséget szenvedtünk - és ez Istentől van. Igaz? Igen. Azért történt, mert nem volt velünk. Igaz? Igen. Hozzuk hát ide őt a táborba, és akkor győzni fogunk. El is hozzák a ládát, Éli pap két (istentelen) pap fia, Hofni és Fineás kíséretében, és az egész tábor ujjongásban tör ki. A filiszteusok hallják és rettegenek: *"Isten jött a táborba! Jaj nekünk. ... Ki ment meg minket ennek a hatalmas Istennek a kezéből? Ez az az Isten, aki mindenféle csapással sújtotta Egyiptomot a pusztában."* Majd a zsidók csúfos vereséget szenvednek. Mi történt?

Nem sikerült Istent elvinni a táborba. Hiába a láda, mint jelenléte és dicsősége hordozója, hiába a zsidók ujjongása és hite a győzelemben, a filiszteusok megrettenése, az egyiptomi jelek és csodák felemlítése, Isten nem adott győzelmet. Figyeljünk újra, hogy a kérdés nem az, hogy miért harcoltak hatékonyabban a filiszteusok, hanem az, hogyan maradhatott távol Isten. Hát megfogtuk és idehoztuk, nem? Hát a szövetség ládájához ő kötötte magát, nem? Ő ígérte, hogy ott lesz jelen népének, nem így volt? Továbbá nemcsak vereséget szenvedett Izrael, de még a láda is az ellenség kezébe került. Hogyan kerülhet Isten jelenlétének trónusa, szinte maga Isten az ő népe ellenségei kezébe? Ennek a helyzetnek a megragadáshoz, megértéséhez nincsenek kategóriák. Ez lehetetlen, ezt nincs miben elhelyezni, felfogni, értelmezni. Éli számára is az igazi dráma nem annyira fiai elvesztése, mint az, hogy a szövetség ládája elveszett.

Garantált jelenlét. Isten jelenléte, mint munkaköri kötelesség, amire úgy és akkor számítunk, amikor szükségünk van rá. Hol csúszott el Izrael? Vajon van-e olyan pont a történetben, ahol tetten érhetjük azt, ami a tragédiához vezetett? Az első vereség után Izrael vezetői ezt kérdezték: *"Miért veretett meg ma bennünket az Úr a filiszteusokkal?"* A válasz, amint láttuk ez volt: *"Hozzuk el ide Silóból az Úr szövetségládáját, jöjjön közénk, és szabadítson meg bennünket az ellenség kezéből."* Nos, ez egy mechanikus, személytelen "megoldás." Itt érhetjük tetten, hogy a személyes kérdés, Isten felé fordulás helyett egy személytelen, tárgyiasított Isten-kapcsolatot találunk. Kérdezés, önvizsgálat, szembenézés helyett egy pragmatikus megoldás. Tárgyiasított Isten, annak feltételezése, hogy őt oda ráncigálhatjuk, ahova szeretnék, hiszen ezért van. Ennek különösen hangsúlyt adnak azok az események, amelyeket az előző fejezetből tudunk meg. Éli pap öreg már, az istentiszteleti kultuszt a silói szentélyben két fia, Hofni és Fineás felügyelik. Mindketten erőszakos és istentelen emberek, akik papi hatalmukkal visszaélve a nép által hozott áldozatból erőszakkal elvesznek, ráadásul a szentélyben szolgálatot teljesítő asszonyokkal hálnak. Mindennek következtében *"megutálták az emberek az Úrnak szóló áldozatot."* (2.17) Isten már bejelentette Élinek ítéletét a főpap háza felett. Krízis van hát Isten és a népe között akkor, amikor a nép vezetői egy automatikus megoldást keresnek ahelyett, hogy az élő Istenhez fordulnának.

Amint láttuk, hívők és nem hívők, mi is hajlamosak vagyunk arra, hogy hasonló módon tekintsünk Istenre. Tárgyasítjuk, személytelenítjük, automatizálnánk jelenlétét, közelségét, szeretetét. Hadd mutassak rá ennek három formájára, amelyek - néha egészen nyílt, máskor nagyon alattomos, rejtőzködő módon - megjelennek közöttünk.

Az első lényegében az, amit a textusban látunk. Egy tárgy az, ami garantálja Isten jelenlétét. A tárgyat ki lehet terjeszteni egy helyre is. Amint van egy tárgy, ami garantáltan hordozza Isten jelenlétét, úgy lehet egy hely, amelyről ugyanezt gondoljuk. De ide kell még kapcsolnunk a magatartást is: ha ezt és ezt megtesszük, akkor Isten jelenléte biztos. A tárgy, a hely, a magatartás lehet egészen személyes, magunk választotta - ez nem ritka a mai korban. De lehet ugyanakkor közösségi is, testet ölthet egyházi szertartásban. A lényeg mindebben, hogy az Úrral való egészen őszinte, személyes, bűnbánattal és kegyelemmel teli találkozás helyett a kapcsolatot sematizáljuk, intézményesítjük. Tudod, hogy nincs rendben vele a kapcsolatod - de az istentiszteleten való részvétel majd rendezi. Nem azért, mert ott őszintén hozzá fordulsz, hanem azért, mert megtetted, ami szükséges - tehát ő is köteles megtenni azt, ami az ő dolga. Őszinte, személyes, bűnbánattal és kegyelemmel teli találkozás helyett a kapcsolatot sematizáljuk, intézményesítjük. Tudod, hogy nincs rendben vele a kapcsolatod - de az istentiszteleten való részvétel majd rendezi. Nem azért, mert ott őszintén hozzá fordulsz, hanem azért, mert megtetted, ami szükséges - tehát ő is köteles megtenni azt, ami az ő dolga. Gondold meg, nincs-e valami, amibe belekapaszksz, hogy az biztosítja neked Isten jelenlétét, miközben az egész életteddel, minden dolgoddal nem fordulsz felé. Valamit rejtegetünk, valamiben sötétségben járunk, és közben úgy gondoljuk, ez az Isten megvehető vagy megszereshető.

A második hamis elképzelés, amikor a láda szerepébe az igaz tan lép. Amikor egy gyülekezet, egy közösség, egy egyház azzal próbálja magának vindikálni Isten jelenlétét, hogy mienk az igazság Istenről. Kezünkben a Szentírás, ismerjük az evangéliumot, a reformáció igazságának hitvallásai a miénk, és kínosan ügyelünk arra, hogy ne hajoljunk el ettől. Sőt, komoly harcot fordítunk mindazokkal szemben, akik nem az igaz tan emberei, közösségei. És közben - milyen alattomos! - egyre inkább tudni véljük, hogy jól és jót hiszünk, és ehhez önelégültség kapcsolódik. Megjelenik a szívünkben az öngazság, a büszkeség, és szinte természetes, hogy ha ennyire igazak és tiszták vagyunk, Isten is velünk van, sőt, csak velünk van. Ahelyett, hogy elé állnánk megtört szívvel, amikor nyomorúság ér, nem értjük, hogyan történhetett ez, hiszen mi csak az igazsághoz ragaszkodtunk. Mintha az igazsághoz ragaszkodva Istent is magunkhoz ragasztottuk volna. De a szívünk közben önelégült és kemény...

Harmadszor, a "garantált jelenlét" az érzelmi átélésben. Isten valóságos jelenlétének megtapasztalása természetesen az egész embert igényli, érzelmeit is bevonja. Ugyanakkor megjelenik az emberi szívben, akár egy közösség életében az, hogy az általában hangos, érzelmi, nagyon lelkes, dinamikus együttlétben, gyakran dicsőítésben, sokkal inkább keressük már magunkat, az átéléseinket, a megtapasztalásainkat, mint Istent. A dicsőítés feldobott, energizált, inspirált - nem ez Isten jelenléte? A "láda" az érzelmi átélés, a tapasztalat lesz. Amíg van átélésem, amíg tudunk lelkesedni, amíg annyit beszélünk arról, milyen fantasztikus ez az isteni jelenlét itt köztünk, addig biztosan itt is van Isten. Hogyne lenne?

A tárgy, a hely, a magatartás fontos. Az igazság fontos, és része az Istennel való kapcsolatnak, amint az érzelmi átélés is. A szövetség ládája valóban az Isten jelenlétének a helye. De semmi sem helyettesíti a valóságos, őszinte kapcsolatot. Mert Isten szent. Isten hatalmas. Isten nem megszelídíthető, és semmivel sem irányítható. Az ember szíve pedig álnok. Önmagát is becsapja. Könnyebb neki Istent automatizálni, mint személyesen megküzdeni vele. Isten azonban jobban szereti népét annál, minthogy ezt engedje. Nincs „garantált jelenlét”, olcsó, ráncigálható Isten!

3. Hogyan van jelen hűségesen az, aki bármikor elmehet?

Eljött az összeomlás. Isten eltávozott. Halottak a harcmezőn, elveszett a láda, Éli elpusztult, gyermek született, akinek a neve Íkábód: odavan Isten dicsősége.

Ha ez így van, igen bizonytalan a helyzetünk. Ha nincs hűséges isteni jelenlét, hogyan bízhatunk benne? Hiszen tudjuk, milyen törekenyek vagyunk. Mennyire rászorulunk arra, aki az egész teremtett világ Ura, aki szerető Isten. Szükségünk van jelenlétének állandóságára; hogyan élhetnénk, mint az ő népe, teljes

bizonytalanságban? Milyen ez az Isten? Olyan, mint aki véletlenül besétál az életünkbe, majd amikor úgy tetszik neki, megharagszik és kisétál? Semmiképpen sem. De akkor lehet-e, egyszerre bizalmunk/biztonságunk úgy, hogy az nem bálványimádó, olcsó kegyelem? Hogyan van hűségesen jelen az, aki bármikor elmehet?

Isten hűségesen ígéri jelenlétét népének. Jelen volt a silói szentélyben, ő adta magát ott, a szövetség ládájához kapcsolódva. Éppen azért van a láda, hogy emlékeztessen a szövetségre: az Úr megszabadította Izraelt, egyoldalúan kezdeményezte a szövetséget, és a jelenlétét ajándékozta nekik. Ez pedig nem hogy nem változott, hanem még sokkal erőteljesebb lett a mi számunkra. Jézus Krisztusban Isten szövetséget kötött velünk, amelyben jelenlétét ígéri. Tekintsünk ebbe bele mélyebben!

A gyermek neve Íkábód, odavan, eltávozott Isten dicsősége. Amikor Jézus a kereszten felkiált, hogy *"Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?"* akkor ő az Íkábód. Nemcsak név, hanem ő maga, az Atya Fia, az, aki az Atyával együtt hordozza Isten dicsőségét, akinek egész élete az Atya (igaz) jelenlétében zajlott, ő maga lesz az elhagyott. Ő lép oda Izrael helyére, hogy őt sújtsa az Atya minden ítélete, hogy ő tőle fordítsa el az Atya a tekintetét, hogy ő álljon Isten népe és Isten közé, hogy elhordozza az ítéletet, és ezzel levegye azt Izraelről. Értitek? Ő maga Íkábód, ő magában éli meg, hogy Isten dicsősége eltávozott, miközben ő sohasem tette automatikussá, olcsóvá, sekélyé az Atya jelenlétét. Imádta az Atyát, engedelmes volt neki, szolgálta őt, kereste őt, és most belép oda, ahol nekünk kellene lenni. Ezt nevezi a Biblia megváltásnak. Ránk nézve történt, ami vele történt.

És mi fakad ebből? Az, hogy az Atya elfogadta Jézus helyettes áldozatát. Feltámasztotta, igazolta ezzel, hogy valóban az ő Fia, és benne tekint ránk. Benne kötött szövetséget velünk. Benne ígéri, hogy nem hagy el. Ránézve mondja, hogy a gyermekei vagyunk, hogy a népe vagyunk, és hogy ezért igaz vagy, tiszta vagy. Jézus halála annak garanciája, hogy Isten megbékélt velünk, velünk van.

Hogyan hagyna tehát el? Hogyan tenné érvénytelenné saját Fia áldozatát? De ugyanakkor ott a másik kérdés: hogy ne hagyna el, ha csak használni akarjuk őt? Igen, Isten hűséges jelenlétét ígéri Krisztusban - miközben nem engedi, hogy ebből olcsó bálványt csináljunk. Mert ameddig látjuk, átéljük, hogy Jézus halála a mi ítéletünk, addig örvendezhetünk abban, hogy benne pedig Isten jelenlétét kapjuk. Amint eltévesztjük ezt szem elől, és kemény, megtérés nélküli, önigazoltsággal akarjuk Jézusban magunkénak vallani Isten jelenlétét, ő már tovább is állt... Minél inkább az ítéletünk Krisztus keresztre, annál inkább a menekülésünk is, a reménységünk is.

Ezért jó nekünk önmagunkat megalázva elé jönni ma. Gazdagréti gyülekezet! Isten ezzel a történettel megtérésre, aláazatra, bűnbánatra hív. Nézzünk szembe azzal, nem távolodott el tőle a szívünk, miközben oly sokat tudunk róla, és oly sokat beszélünk a jelenlétéről. Kérdezzük meg, miért érezzük üresnek magunkat, miközben ide járunk. Miért vettek erőt rajtunk a bűnök, miközben jó reformátusok vagyunk? Nem tettük-e mi is olcsóvá, felszínessé kegyelmét, és nem ennek következményeit siratjuk most? Lássuk ebben a történetben, Íkábódban, Jézusban Isten szenvedélyes szeretetét, amellyel még a mélységben is élő és valóságos kapcsolatra hív bennünket! **ÁMEN!**

(Lovas András)